

Retrat apassionat de Carreras i Artau

CALVO i CALVO, Lluís.

Tomàs Carreras i Artau o el temps de l'etnologia catalana.

Biblioteca de cultura popular Valeri Serra i Boldú, 5.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.

Fer la ressenya d'un llibre fet per un amic és sempre una tasca delicada; a l'amic te l'aprecies i saps que d'allò que escriu en sap més que ningú i el llibre que has de ressenyar és un desconegut a qui has de fer parlar per entendre'l.

Si a més, com en aquest cas, es tracta d'una biografia, la qüestió encara es fa més complexa. L'autor, Lluís Calvo, és un intel·lectual apassionat per la seva feina i fins i tot, podríem dir, enamorat de la figura de Tomàs Carreras.

Tomàs Carreras (1879-1954), historiador de la filosofia, és un pensador que des d'unes concepcions conservadores i catòliques introdueix en l'àmbit de la Universitat i en els d'algunes associacions culturals dedicades a la ciència uns conceptes nous: sociologia, antropologia, etnologia, que s'havien forjat en el pensament positivista i republicà francès i en l'idealisme alemany des de finals del segle XIX fins a la segona guerra mundial.

Tomàs Carreras, intel·lectual preocupat per la societat catalana, emprèn, en tots els terrenys que

li són possibles, una activitat en relació a aquestes noves disciplines que a Europa eren objecte de polèmica. Una polèmica política i social que enfrontava a universitaris preocupats pels fenòmens socials i promotors de càtedres dedicades a aquests estudis amb filòsofs i polítics que volien un nou ordre per a Europa. Un nou ordre social que donés una dignitat a qualsevol home, considerat ciutadà lliure i que al mateix temps permetés una convivència lleial i justa per a tots.

Tomàs Carreras va ser un home emprenedor i apassionat que posà tota la seva vàlua intel·lectual i la seva energia a endegar totes les activitats i les institucions que ell creia que eren necessàries per esdevenir un país lluny de la peresa i l'obscurantisme però ben arrelat a la tradició.

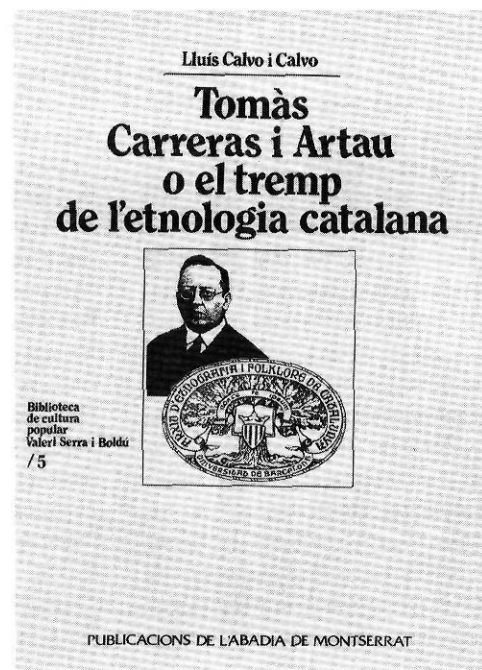
El llibre descriu molt bé aquest camí que Carreras recorre com a professor universitari; com a promotor de la reforma universitària; com a investigador; com a parlamentari i com a ponent de cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Lluís Calvo diu que durant molts anys fou animador de la tasca científica barcelonina i fins i tot de la gironina i és just reconèixer-ho així; el que potser no és tant cert és que se'l pugui considerar un eix vertebrador. Malauradament, bona part de les entitats i institucions que ell va promoure o va iniciar no han tingut continuació; d'altres s'han esllanguit i durant anys han estat en situació quasi agònica.

Lluís Calvo, ja ho hem dit, traça aquest retrat de manera apassionada perquè ell mateix està apassionat tot endegant alguns dels projectes que, segurament, a Tomàs Carreras se li varen quedar en un calaix.

El que us he de dir és que aquest és un llibre-biografia que s'ha de llegir, per tal que se'ns encomani una mica aquest entusiasme i aquesta il·lusió, per les entitats i institucions públiques al servei de la cultura i per tant al servei del poble i del país, encara que, de vegades, Carreras les hagués endegat per camins esbiaixats i peculiars.

M. Dolors Llopart

Lluís Calvo i Calvo Tomàs Carreras i Artau o el tremp de l'etnologia catalana

Una minuciosa biografia de Tomàs Carreras i Artau (Girona 1879-Barcelona 1954), historiador de la filosofia catalana i hispana, impulsor de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya i una figura d'excepció de la cultura i de la ciència catalana contemporànies. Coedició amb l'Ajuntament de Bellpuig, amb la col·laboració del Departament de Cultura.

A la mateixa col·lecció:

M. Margarida Bassols i Puig, **Anàlisi pragmàtica de les endevinalles catalanes**
Belén Solé i Mauri, **Festa i ideologia a Lleida**
Maria de la Pau Janer, **Les rondalles del cicle de l'espòs transformat**

Mª Angels Bonet i Galobart, **Etnobotànica a la Vall del Tenes.**

PUBLICACIONS DE L'ABADIA
DE MONTSERRAT

L'abat Oliba en els seus textos

JUNYENT i SUBIRÀ, Eduard.
Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba.

A cura d'Anscari M. Mundó.
Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1992. 467 pàgines
(Memòries de la secció històrico-arqueològica, núm. 45).

La gestació d'aquesta obra ha estat llarga i difícil, tal com explica el Dr. Mundó en la introducció, però la personalitat de l'abat i bisbe Oliba bé s'ho mereixia.

Premiada per l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1948, va ser ampliada pel mateix Junyent i revisada pel pare Anselm Ma. Albareda, que ja n'havia escrit una biografia, i un equip de l'arxiu de Montserrat, encapçalat pel mateix Mundó, qui n'ha fet també una breu biografia, completat la bibliografia i confeccionat l'índex.

El *Diplomatari* està compost per 164 documents datats entre el 967 i 1064 i un apèndix de 70 documents en regest de les donacions de béns fetes al monestir de Ripoll durant l'abadiat d'Oliba a la comarca de Vic entre el 1004 i el 1044. En l'apartat d'obres literàries d'Oliba i escrits adreçats a ell es recullen 28 textos, i en el de textos i notícies referents a Oliba, 35, tots curiosament editats i amplament comentats.

Cal destacar els inventaris del tresor del culte del monestir de Ripoll a la mort dels abats Guidiscler (979), Sunifred (1008) i el mateix Oliba (1047), i de Pau, monjo sacristà (1066), i dels llibres de Ripoll en temps d'Oliba, on es palesa la riquesa d'aquell cenobi i l'empremta deixada per aquest abat que li donà justa fama universal.

Altres documents importants sobre els monestirs ripollesos són l'acta d'elecció d'Oliba com a abat l'any 1008, en la qual signen 64 monjos, la butlla de Sergi IV, en què són confirmats els béns del monestir (1011), o l'acta de la dedicació de la basílica (1032), en el comentari de la qual s'aclareix que només s'arrasà i construí de nou la part sobreposada a l'església consagrada el 977, i la butlla de supressió del monestir de monges de Sant Joan de les Abadesses donada pel papa Benet VIII al final del 1016 o principi del 1017.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
MEMÒRIES DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA. XLIV

EDUARD JUNYENT I SUBIRÀ

DIPLOMATARI I ESCRITS LITERARIS
DE L'ABAT I BISBE OLIBA

A CURA D'ANSCARI M. MUNDO

BARCELONA
1992

La seva activitat constructora es plasmà en multitud d'esglésies de les terres gironines que consagrà personalment: Santa Maria de la Pinya (1022), Sant Martí d'Ogassa (1024), Sant Bartomeu del castell de Llaers (1025), el Catllar (sobre Ripoll, 1039), Estiula (?), i Planés (1046), o en la consagració de la qual participà (Sant Pere de Rodes, 1022), la Seu de Girona (dedicació, 1038) i Sant Miquel de Fluvià (fundació, 1045).

La seva activitat pacificadora també es plasmà en la resolució dels plet entre Ermesenda, comtessa de Barcelona, i Fúg, comte d'Empúries, per la via d'Ullastret, pels pasturatges entre els habitants d'Age i els de Pallerols (1027), i en l'eximent per part del comte Guillem de Besalú al monestir de Sant Pere d'aquesta població de les obligacions de l'host comtal.

Finalment, pel que fa a l'obra literària, destacaré el sermó per a la festa de Sant Narcís de Girona, escrit com tota l'altra obra en un llatí digne dels clàssics.

Tot plegat constitueix un corpus definitiu de l'obra d'aquesta figura senyera del segle XI català, que mitjançant les constitucions de Pau i Treva i la seva acció personal dotà les institucions religioses del país d'alguns mitjans jurídics, polítics, econòmics i culturals que els permetrien fer front al feudalisme naixent.

Joan Fort i Olivella

Les possibilitats dels arxius senyorials

ESPADALER, Ramon.

El castell de Montesquiu a la darrereria de l'Edat Mitjana.

L'Avenç, Diputació de Barcelona.

Barcelona, 1993. 213 pàg. (Col·lecció d'història local; 1).

Catalunya és una terra de castells, i alguns amb importants arxius, que de mica en mica es van coneixent, com és el cas d'aquest, que malgrat pertànyer a la comarca del Ripollès actualment correspon a la província de Barcelona i avui és centre d'un petit parc. I la revista d'història *L'Avenç*, que ja venia publicant els *Plecs d'història local* ha tingut l'encert d'encetar aquesta nova col·lecció de caràcter didàctic i divulgatiu amb un llibre sobre un castell que en el segle XIV era pròpiament un casal o residència senyorial, malgrat tenir una torre exempta, que el 1383 servia d'habitaclle a un servent.

Després d'una breu presentació sobre la realitat social del segle XIV osonenc, marcada per la Pesta Negra, la remença i el pes creixent de la ciutat de Vic, analitza el capbreu de 1342, on surten 85 masos, 6 molins i 1 farga, i la difícil situació d'aquests degut a les càrregues fiscals i senyorials.

En el segon capítol descriu el casal de Montesquiu al segle XIV, servint-se d'un inventari de l'any 1383 que posa de manifest l'existència d'esclaus, la importància dels cellers, la carn salada i l'arxiu, la multiplicitat de funcions de la sala, la diferència abismal entre la cambra dels Besora i la resta de cambres del servei, tant en relació amb el mobiliari com amb l'aixovar, i en general la precarietat de mitjans amb què convivia.

En el tercer capítol, dedicat als homes, estudia alguns aspectes de la vida dels cavallers i d'un Jaume Besora que a l'hora de la seva mort devia fins i tot el seu cavall, dels pagesos del terme -alors, emfiteutes, bracers o esclaus-, i del clergat relacionat amb ells, entre el qual figuraven els monestirs de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses per raó del domini directe.

importància del conreu de la vinya al costat de l'absència de l'olivera, cosa que portava a un ús generalitzat del greix en la cocció, i també de la cacera i la mel.

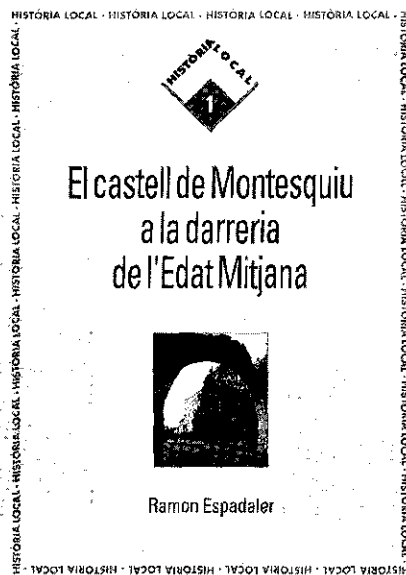
A la segona part, l'evolució arquitectònica del casal fins als nostres dies, estudia les transformacions fetes els anys 1626-31 i 1910-20, on surten a la llum certes inquietuds estètiques que li han donat la forma que encara avui es pot admirar.

Finalment reproduïx en apèndix els inventaris del castell de Besora de l'any 1340 i del castell de Montesquiu de l'any 1383, les ordinacions de la farga d'Ollins de 1315, el compte de l'obra del castell de Montesquiu del 1629-30 i l'inventari del castell de Montesquiu de 1733; el contingut, estructures i possibilitats de l'Arxiu del castell de Montesquiu; i la planta del castell i les genealogies dels senyors de Montesquiu i de Besora.

En conjunt, es posen una vegada més de manifest les grans possibilitats dels arxius senyorials, i més concretament dels inventaris, ja que permeten

veure com es vivia en un moment determinat. La llàstima és que si bé n'hi ha força de castells, monestirs i cases nobles, són molt escassos, pel que fa a l'edat mitjana els de les simples cases de pagès, i llavors s'ha d'acudir als capbreus, als establiments o als testaments que normalment no ofereixen tanta informació, encara que també són molt útils per conèixer aspectes com la propietat pagesa, la família o les devocions predominants.

Joan Fort i Olivella

I en el capítol titulat «Alguns aspectes de la quotidianitat» estudia els molins, l'utilitat de la construcció i de les feines agrícoles, les mesures, l'alimentació, la família, la roba i la mort.

És sens dubte el més interessant, ja que demostra per exemple que encara s'usaven algunes eines de fusta, la